

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, Vtrum lex sit aliquid rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

De libibus, in quatuor articulos diuisa.

tionis una rōne, s. p.
praeimplectionē pra-
cepti non baptizat²
cōceptus. cōceptus.
uerō duabus ratione-
bus, propter præce-
pium, & propter de-
pendentem peccatum o-
riginalē.

¶ Secundum ue-
rō libentius audiuntur
quid dicendum, q̄ di-
cerem: uidetur tamē
mīhi, qđ quia nun-
quam est amor Dei
in oculis, charitas in fu-
sa baptizato infanti
exit in actum in prīmo
actu naturali, si-
cū de angelis creatis
in gratia dictum fuit.
Et qđ statim occurre-
re temporis, ut deliberati-
bili, infusa fides deli-
berat sollicitudinem
foederali bonum ho-
nori presentandum
cooperando, inclina-
do ad hoc intellectū
& consequenter cha-
rias inclinet appeti-
tū ad honestum, pro-
sequendum, & sic co-
finit sibi uerum ul-
timū finem, quam-
vis confusa. Et licet
hoc videatur uerū,
ut in pluribus, non
opertur tunc in om-
nib⁹, qđ non solū
proper libertatem, &
ipse primū, sed nonā
solo pramissū, & malam al-
lucentiam actus di-
scit, aut occurrat, s.
et cetero.

¶ Tercium, qđ
non est pñna sensus ut * infra
dicetur. In inferno autem detrudun-
tur homines propter solum peccatum
mortale, ergo non erit locu-
s, in quo possit puniri ille, qui
habet peccatum ueniale cum ori-
ginali solo.

R E S P O N S U M. Dicendum, qđ
impossibile est, quod peccatum
ueniale sit in aliquo cum origina-
li peccato ab alijs mortali. Cuius
ratio est, quia antequā ad annos
discretiū perueniat, defectus eti-
atis prohibens usum rationis, ex-
cusat eum a peccato mortali; unde
de multo magis excusat eū a peccato
ueniali, si committat aliquid
quod sit ex genere suo tale. Cum
uero usum rationis habere incap-
perit, nō omnino excusat a cul-
pa ueniali & mortali peccati: fed
primum, quod tunc homini cogi-
tandum occurrit, est deliberare
de seipso: & siquidem seipsum or-
dinauerit ad debitum finem, per
gratiam consequetur remissio
originalis peccati. Si uero non or-
dinat seipsum ad debitum finē,
secundum quod in illa etate est
capax discretionis, peccabit mor-
taliter, non faciens quod in se est,
& ex tunc non erit in eo peccatum
ueniale sine mortali, nisi postquā
totum fuerit sibi per gratiam re-
missum.

A D P R I M U M ergo dicendum,
qđ ueniale nō est dispositio ex ne-
cessitate precedens mortale, sed
contingenter, sicut quandoque la-
bor disponit ad febrem, non autē
sicut calor disponit ad formam i-
gnis.

A D S E C U N D U M dicendum,
quod non impeditur peccatum
ueniale esse simul cum solo origi-
nali propter distantiam eius,
& charites illam sequi-
tur. De confessiovis autem necessitate pa-
ter quid dicendum.

E D C O N T E R T U M, & cō-
fiteri quis sicut de a-
liis incertis, nisi qđ
liquid minus ad con-
fessionem huius suffi-
ficere ut, s. in comu-
ni confiteri de occul-
tis intendendo de
omnibus, quia incer-
tudo illa communis
est in generi huma-
no, propter quod ne
mo leuitur odio, &
uel amore dignus sit.

E D C O N T R A T U M dicendum, quod
ab alijs peccatis mortalibus potest
puer incipiens habere usum ra-
tionis, per aliquod tempus absti-
nere, sed a peccato omissionis
prædicti non liberatur, nisi quām
cito potest, se conuertat ad Deū.
Primum enim quod occurrit
homini discretionem habenti,
est quod de seipso cogitet, ad
quem alia ordinet sicut ad finem.
Eritis enim est prior in intentio-
ne, & ideo hoc est tempus pro-
quo obligatur ex Dei præcep-
tione Dominus dicit. Conuerti-
mini ad me, & ego conuertar ad uos, Zachariae
primo.

¶ Onsequenter considerā-
dū est de principiis
exterioribus actionis.

Principium autem ex-
terioris ad malum inclinans est dia-
bolus, de cuius tentatione in pri-
mo dicitur est. Principium au-
tem extortius mouēs ad bonū, est
Dens, qui & nos instruit per
legem, & iurat per gratiam.

¶ Vnde primo de lege, secundo
de gratia dicendum est.

¶ Circa legem autem primo op-
portet considerare de ipsa lege in
communi, secundo de partibus
eius.

¶ Circa legem autem in commu-
ni, tria occurrent consideranda.
Primo quidem de essentia ipsi.
Secundo, de differentia legum.

¶ Tertio, de effectibus legis.
Circa primū, queruntur qua-
tuor.

¶ Primō, Vtrum lex sit aliiquid
rationis.

¶ Secundo, de fine legis.

¶ Tertio, de causa eius.

¶ Quartō, de promulgatione ipsius.

ARTICULVS PRIMVS.

¶ Vtrum lex sit aliiquid rationis.

¶ A D P R I M U M sic proceditur. Vi-

detur, qđ lex non sit aliiquid
rationis. Dicit enim Apostolus ad Roman. 7. Video
in membris meis &c. sed nihil quod

D est rationis, est in membris, quia ratio non utitur or-
ganō corporalē, ergo lex non est aliiquid rationis.

¶ 2 Præt. In ratione non est nisi potentia habitus,
& actus, sed lex non est ipsa potentia rationis. simili-
ter etiam non est aliquis habitus rationis, quia habi-
tus rationis sunt uirtutes intellectuales de quibus *

supra dictum est, nec etiam actus rationis est, quia
cessante rationis actu, lex cesaret, puta in dormienti
bus. ergo lex non est aliiquid rationis.

¶ 3 Præt. Lex mouet eos, qui subiiciuntur legi, ad re-
cte agendum, sed mouere ad agendum propriè per q. 6. art. 1.
tinet ad voluntatem, ut patet ex præmissis. ergo lex
non pertinet ad rationem, sed magis ad voluntatem, in-
dige uerū, li. 1. vi. 4. le.
1. in prī. q. 9. 17. art. 3.

¶ 4 Præt. Lex mouet eos, qui subiiciuntur legi, ad recte
agendum, sed mouere ad agendum propriè per q. 6. art. 1.
tinet ad voluntatem, ut patet ex præmissis. ergo lex
non pertinet ad rationem, sed magis ad voluntatem, in-
dige uerū, li. 1. vi. 4. le.
1. in prī. q. 9. 17. art. 3.

R E S P O N S U M. Dicendum, qđ lex quadam regula est &
mensura actuum, secundum quam inducitur alijs
ad agendum, uel ab agendo retrahitur. Dē enim lex
aligando, quia obligat ad agendum. Regula autem
& mensura humanorum actuum estatio, quæ est
principium primum actuum humanorum, ut ex
prædictis patet. Rōnis enim est ordinare ad finem,
qui est primum principium in agendis secundū Phi-
losophum.

Q V A E S T . L X X X I X .

D. 31. Iosophum. In unoquoque autem genere id, quod est principium, est mensura & regula illius generis: sicut unitas in genere numeri, & motus primus in genere motuum: unde relinquitur, quod lex sit aliquid pertinens ad rationem.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod cum lex sit regula quedam & mensura, dicitur dupliciter esse in aliquo. Vno modo sicut in mensurante & regulante; & quia hoc est proprium rationis, ideo per hunc modum lex est in ratione sola. Alio modo, sicut in regulato, & mensurato: & sic lex est in omnibus, q̄ inclinatur in aliquid ex aliqua lege, ita quod qualibet inclinatio prouenient ex aliqua lege, potest dici lex non essentialiter, sed quasi participativa. & hoc modo inclinatio ipsa membrorum ad concupiscentiam, lex membrorum uocatur.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod sicut in actibus exterioribus est considerare operationem, & operatum, pura, edificationem & adificatum, ita in operibus rationis est considerare ipsum actum rationis, qui est inclinare & ratiocinari, & aliquid per hinc actum constitutum, quod quidem in specula tia rōne, primo quidē est diffinitio, secundo enum catio, tertio uero syllogismus, uel argumentatio. Et qā rō est practica utitur quodam syllogismo in operabilibus, ut supra habitum est, fm̄ quod Philoso docet in 7. Eth. ideo est inuenire aliquid in rōne rōnica, quod ita se habeat ad operations, sicut se habet propositio in rōne speculativa ad conclusiones. H & huiusmodi propositiones uniuersales rōnis practice ordinatae ad actiones habent rōnem legis, quae quidem proportiones aliquando actualiter confidunt, aliquando uero habitualiter a ratione tenentur.

A D T E R T I U M dicendum, quod ratio habet uisa mouendi a uoluntate, ut supra dictum est.* Ex hoc enim quod alijs uult finem, tō imperat de his quae sunt ad finem, sed uoluntas de his que imperantur ad hoc, q̄ legis rationem habeat, oportet q̄ sit aliqua ratione regulata. & hoc modo intelligitur, quod uoluntas principis habet uigorem legis, alioquin uoluntas principis magis esset iniquitas, quam lex.

¶ Super questionis no nageissime articulū secundum.

In art. 2. eiusdem q. in responsive ad inf. q. 9. 1. ar. p̄imum, nota in quo 5. cor. & 1. 6. different precep. a & ad 1. & q. in lega contenta, & a 9. 6. ar. 1. 2. 3. & 4. & 6. co. & principibus, seu precep. 2. 2. q. 3. 8. ar. 1. ex ordi. 5. co. & 3. q. nem ad commune 7. 2. 2. ad 2. bonū contingere precep. 3. contra cap. 10. 3. fin. ptim autem ordinē illum applicat ad singularē fines subordinatos bono communi, propter quod precepta, q̄a bono communi non subordinantur, precepti uim non habent.

¶ 3. Pr̄t. Isidorus dicit in libro Etymologiarum. Si ratione lex constat, lex erit omne quod ratione cōsisterit: sed ratione consistit non solum quod ordinatur ad bonum commune, sed etiam quod ordinatur ad priuatum bonum unius. ergo.

S E D C O N T R A est, quod Isidorus* dicit in 5.

ARTIC. II.

etymologiarum, quod lex est nullo priuato commido sed pro communi utilitate ciuium conscripsi. Respon. dicendum, quod sicut dictum est, lex pertinet ad id quod est principium humanorum actuum, ex eo quod est regula, & mensura. Sicut rō est principium humanorum actuum, ita etiā rōne est aliquid quod est principium respectu omnium aliorum, unde ad hoc oportet, quod principiter & maxime pertineat lex. Utimum autem principium in operatiis, quorum est ratio practica, est finis uimus. Est autem ultimus finis humanæ uite felicitas beatitudine, ut supra habitum est, unde oportet quod maxime respiciat ordinē qui est in beatitudine. Iesus, cum omnis pars ordinetur ad totam, sicut infectum ad perfectum, unus autem homo est pars munitatis perfectæ, necesse est, quod lex proprie spiciat ordinē ad felicitatem cōmē. Unde & phil. in missa diffinitione legalium, mentionem facit & de licitate, & communione politica. Dicit. in fin. 5. quod legalia iusta dicimus factiua, & conservamus licitatis, & particularum ipsius politica cōciones. Perfecta enim cōtias ciuitas est, ut dicit in politica, quilibet autem genere id quod maxime dicatur principium aliorum, & alia dicuntur secundum ordinem ad ipsum, sicut ignis, qui est maxime calidus, est cā caliditas in corporibus misis, quae interdicuntur calida, in quantum participant de igne, de oportet, quod lex maxime dicatur secundum ordinem ad bonum commune, quod quodcumque præceptum de particulari opere non habeat ratione legis, nisi secundum ordinem ad bonum commune & ideo omnis lex ad bonum commune ordinatur.

A D P R I M U M ergo dicendum, quod præcepta importat applicationem legis ad ea, qua ex legem lauantur. Ordo autem ad bonum cōmē, qui permissum est, applicabilis ad singulare fines, & fuit etiam de particularib. quibusdam præcepta dantur.

A D S E C Y N D U M Dicendum, q̄ operationes sunt in particularibus; sed illa particularia referuntur ad bonum commune, non quidem communis generis, uel speciei, sed communitate cause finis. fm̄ quod bonum commune dicitur finis communis.

A D T E R T I U M dicendum, quod sicut nihil constat firmiter secundum rationem speculatiuum, per resolutionem ad prima principia indemonstrabilia, ita firmiter nihil constat per rationem practicam nisi per ordinacionem ad ultimum finem, qui est bonum commune; quod autem hoc modo ratione constat, legis rationem habet.

¶ 1. Pr̄p. ARTICULVS III.

Vtrum lex ordinetur semper ad bonum commune.

A D S E C Y N D U M sic proceditur. Videtur, quod lex non ordinetur semper ad bonum commune, sicut ad finem. Ad legem enim pertinet præcipere & prohibere: sed præcepta ordinantur ad quodam singularia bona, non ergo semper finis legis est bonum commune.

¶ 2. Pr̄t. Lex dirigit hominem ad agendum, sed actus humani sunt in particularibus. ergo & lex ad aliquod particolare bonum ordinatur.

¶ 3. Pr̄t. Isidorus dicit in libro Etymologiarum. Si ratione lex constat, lex erit omne quod ratione cōsisterit: sed ratione consistit non solum quod ordinatur ad bonum commune, sed etiam quod ordinatur ad priuatum bonum unius. ergo.

S E D C O N T R A est, quod Isidorus* dicit in 5.

¶ Super quodam articulū tercium.

¶ 1. Articulū.

A D T E R T I U M sic proceditur. Videtur quod cuiuslibet ratio sit factiu legis. Dicitur: Apostolus ad Rom. 2. quod cum gentes que legem non habent, naturaliter ea que legis sunt, faciunt, ipsi si libet sunt lex, hoc autem communiter de omnibus dicit. ergo quilibet potest facere sibi legem. ¶ 2. Pr̄t. Sicut * Philop. dicit in libro secundo Ethicorum, intentione legislatoris est, ut inducat hominem ad uitrem, sed quilibet homo potest inducere ad uit-